

Brandganzen *Branta leucopsis* ruiend in de Oostvaardersplassen?

Op 24 en 25 juni 1982 werden ruim 2000 Grauwe Ganzen *Anser anser* en c. 45 Brandganzen geteld op een met gras begroeide zandopspuiting ten zuidwesten van de Oostvaardersplassen. Op 27-29 juni en 2 juli werden achtereenvolgens 540, 306 en 610 Grauwe Ganzen geteld met steeds vier Brandganzen. Na 2 juli zijn op de zandopspuiting geen Brandganzen meer gezien. Op 6, 13 en 17 augustus zijn wel steeds drie exemplaren waargenomen op twee graslandkavels aan de oostkant van de Oostvaardersplassen. Eind mei-begin juni 1983 werden 7-19 Brandganzen gezien tussen Grauwe Ganzen langs de Oostvaardersplassen. Tussen 20 en 30 juni zijn nog 13 exemplaren langs het gebied gezien tussen grote aantallen Grauwe Ganzen.

Van de Grauwe Gans is bekend dat er duizenden ruien in de Oostvaardersplassen (Dubbeldam 1978, Dubbeldam & Poorten (1982), die daarna nog gedurende enige tijd voedselgebieden in de omgeving bezoeken (Dubbeldam 1978). Vóór 1982 zijn geen Brandganzen gezien in of nabij de Oostvaardersplassen ten tijde van de rui van de Grauwe Gans. De aanwezigheid tussen en het vertrek met de weer vliegvaardig geworden Grauwe Ganzen in 1982 en 1983 doet vermoeden dat de Brandganzen in de Oostvaardersplassen hebben geruid.

In recente jaren heeft zich een kleine populatie Brandganzen gevestigd op Gotland (B.S. Ebbinge). Mogelijk zijn niet-broedrijpe exemplaren van deze populatie met de begin mei uit Scandinavische landen vertrokken niet-geslachtsrijpe Grauwe Ganzen (M. R. van Eerden) op ruitrek gegaan. Dit vermoeden wordt versterkt door de waarneming van 26 vogels die op 16 mei 1982 over Lelystad richting Oostvaardersplassen vlogen tussen uit het noordoosten aankomende Grauwe Ganzen. Opmerkelijk is dat de Brandgans in de arctische gebieden geen ruitrek kent (Ogilvie 1978).

Summary *Barnacle Geese Branta leucopsis* moulting in the Oostvaardersplassen?

In 1982 and 1983 some tens of Barnacle Geese were seen arriving and departing with Greylag Geese *Anser*

anser which are moulting with thousands in the Oostvaardersplassen. Since Barnacle Geese do not show a moult migration in the arctic breeding regions, we suppose that the birds came from the breeding place in Gotland and joined Scandinavian Greylag Geese to moult in the Oostvaardersplassen.

Literatuur

- DUBBELDAM W. 1978. De Grauwe Gans *Anser anser* in Flevoland in 1972-1975. *Limosa* 51: 6-30.
DUBBELDAM W. & POORTER E. P. R. 1982. Short communication on *Anser anser* in the Netherlands, 1970-1980, with special reference to Oostvaardersplassen. *Aquila* 89: 73-76.
OGILVIE M. A. 1978. Wild Geese. Poyser. Berkhamsted.

B. Voslammer, Rijksuniversiteit Groningen, Zoölogisch Laboratorium, Kerklaan 30, 9751 NN Haren (Gr.)

M. Zijlstra, Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Postbus 600, 8200 AP Lelystad

Vrouwtje Kemphaan *Philomachus pugnax* met lange vleugels

Op 29 april 1981 werden bij het vangen van Goudplevieren *Pluvialis apricaria* op de Workumerwaard (F) ook 14 ♀♀ Kemphaan gevangen. Hieronder bevond zich een exemplaar met voor een Kemphen uitzonderlijk lange vleugels: 177 mm. Andere maten waren 33,8 mm voor de snavel en 150 gram voor het gewicht. De karakteristieke kraagveren zoals de ♂♂ die in deze tijd hebben, ontbraken; de pootkleur was oranje en de snavelkleur was donker. Deze kenmerken duiden op een vrouwtje. Dit werd aan de hand van kleurendia's bevestigd door C. S. Roselaar (Zoölogisch Museum, Amsterdam).

De vleugelmaat van 177 mm valt buiten de spreiding van 132-170 mm die Prater (1982) voor vrouwtjes opgeeft. Prater *et al.* (1977) vermelden dat in alle seizoenen de vleugellengtes van ♂♂ en ♀♀ volledig gescheiden zijn: bij ♂♂ langer dan 175 mm, bij ♀♀ korter dan 170 mm. Ook de steltloperinggroep van de *Fryske Forie-*

Tabel 1. Vleugellengte (mm), snavellengte (mm) en gewicht (g) van Kemphanen die in de laatste decade van april (1977, 1980-82) werden gevangen te Rotsterhaule (F) en van het besproken exemplaar (in vet). *Wing length (mm), bill length (mm) and weight of Ruffs trapped in the last decade of April at Rotsterhaule (Friesland) and of the specimen discussed (bold).*

Maat Measurement	♀ ♀ ¹		♂ ♂ ¹
Vleugel (mm)	154-172	177	179-203
Wing (mm)	160.5 (3.19)		192.3 (4.53)
Snavel (mm)	29.1-32.5	33.8	31.0-37.8
Bill (mm)	30.6 (1.01)		34.7 (1.33)
Gewicht (g)	84-178	150	175-295
Weight (g)	121.7 (16.34)		226.1 (28.89)
Aantal Number	50		94

¹ spreiding, gemiddelde (standaarddeviatie)
range, mean (standard deviation)

ning foar *Fjildbiology* vond bij c. 1100 Kemphanen geen overlap. De langste vleugel bij de ♀ ♀ was 172 mm, de kortste vleugel bij de ♂ ♂ 174 mm waardoor het gat dat beide geslachten scheidt nog maar 2 mm bedraagt (K. Koopman).

Ook de snavel van deze Kemphen was opmerkelijk lang (vgl. tabel 1); het gewicht valt daarentegen binnen de spreiding zoals vermeld in de tabel. Uit deze vangst blijkt dat het gebruik van de vleugellengte als enige kenmerk voor het bepalen van het geslacht in uitzonderlijke gevallen tot een verkeerde conclusie leidt. Het toetsen van de geslachtsbepaling aan de hand van andere kenmerken is met name 's winters moeilijk. Er zijn uit de literatuur geen aanwijzingen bekend dat Kemphanen van ver oostelijke herkomst langere vleugels hebben (vgl. Prater 1982).

Summary Female Ruff *Philomachus pugnax* with exceptional long wings

On 29 April 1981 a female Ruff (tufts lacking) was trapped with an extremely long wing of 177 mm and a bill length of 33.8 mm (cf. tab. 1). This wing length is well outside the range given by Prater *et al.* (1977) and Prater (1982).

Literatuur

- PRATER A. J. 1982. Identification of Ruff. Dutch Birding 4: 8-15.
PRATER A. J., MARCHANT J. H. & VUORINEN J. 1977. Guide to the identification and ageing of Holarctic waders. British Trust for Ornithology, Tring.

Kleine Burgemeester *Larus glaucoides* met twee korte handpennen

Op 6 december 1983 werd door Ton Eggenhuizen een Kleine Burgemeester in eerste winterkleed ontdekt achter het Centraal Station in Amsterdam. Op 14 december werd de vogel, nadat deze nog enkele malen achter het station werd gezien, waargenomen in een haventje van de stadsreiniging aan de Papaverweg (Gerard van Gool, Guido Keijl). Op 16 december kon de vogel daar uitvoerig beschreven en gefotografeerd worden.

Opvallend waren enkele korte handpennen in de linkervleugel (figuur 1). De foto laat zien dat de 7e en 8e handpen niet afgebroken waren maar normaal in een ronde top eindigden. De korte pennen passen niet in het ruipatroon zoals beschreven door Grant (1982) en Cramp & Simmons (1983). Normaal worden de handpennen van het eerste winterkleed in het juveniele stadium gevormd, zodat zij tegen de tijd van waarneming uitgegroeid moesten zijn. De eerstvolgende volledige rui (die van eerste zomer- naar tweede winterkleed) begint pas in april.

De foto laat zien dat de toppen van de korte veren donkerder zijn dan de rest van de pennen. Ook de mogelijkheid dat het gaat om een vervanging van verloren geraakte handpennen is hiermee van de baan, omdat deze vervanging meestal veren betreft zoals die bij de volgende rui worden aangelegd. De veren zouden in dat geval lichter dan de andere slagpennen moeten zijn, niet donkerder (Grant 1982).

Op 7 januari 1984 is de vogel voor het laatst gezien (Robert Heemskerk). Op een van zijn foto's is te zien dat de pennen nog even donker en kort waren als drie weken daarvoor. De toestand van de pennen was dus van blijvende aard. De groeisnelheid van de handpennen van de Grote Burgemeester *L. hyperboreus* is c. 8-10 mm per dag (Ingolfsson 1970). In de drie weken dat de vogel aanwezig was, was er dus voldoende tijd om de twee tot drie centimeter te korte pennen helemaal uit te laten groeien.

De oorzaak van de abnormaliteit is niet duidelijk. C. S. Roselaar opperde dat een plaatselijke verwonding (bijvoorbeeld door het aanpikken van de vleugel door een andere vogel) tot een storing in de groei van de veren kan hebben geleid. Aangezien de toppen van de veren donkerder waren dan de rest is het aannemelijk dat deze storing bij het uitkomen van de veren is opgelopen (c. tweede levensweek). Waarschijnlijk zijn de pennen bij het spruiten vertraagd gegroeid, terwijl toch eenzelfde hoeveelheid pig-